

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра всесвітньої історії

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента
ЕПОХА ВІКІНГІВ В ІСТОРІЇ ЄВРОПИ
підготовки бакалавра

Луцьк 2026

Силабус освітнього компонента «Епоха вікінгів в історії Європи»
підготовки бакалавра

Розробник: Карліна Оксана Миколаївна, доцент, кандидат історичних наук, доцент

Гарант ОПП

Сергій ПАНИШКО

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

доц. Хлібовська Г. М.

**Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри
всесвітньої історії**

Протокол № 9 від 11.02.2026 р.

Завідувач кафедри
всесвітньої історії

проф. Стрільчук Л.В.

I. Опис освітнього компонента

Таблиця 1.

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента	
Денна форма здобуття освіти	А ОСВІТА	Вибірковий	
Кількість годин /кредитів 150/5	А4 СЕРЕДНЯ ОСВІТА А4.03 СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ІСТОРІЯ ТА ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА)		Рік навчання: другий
	Семестр: четвертий		
ІНДЗ: немає	СЕРЕДНЯ ОСВІТА. ІСТОРІЯ ТА ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА В КУЛЬТУРА, МИСТЕЦТВО ТА ГУМАНІТАРНІ НАУКИ, В9 ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ, ІСТОРІЯ, ЄВРОПЕЙСТИКА, АРХЕОЛОГІЯ ПЕРШИЙ (БАКАЛАВРСЬКИЙ)		Лекції: 10 год.
			Практичні (семінарські): 20 год.
			Самостійна робота: 110 год.
			Консультації: 10 год.
Мова навчання: українська			Форма контролю: залік

Опис освітнього компонента

Таблиця 2.

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента	
Заочна форма здобуття освіти	А ОСВІТА	Вибірковий	
Кількість годин /кредитів 150/5	А4 СЕРЕДНЯ ОСВІТА А4.03 СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ІСТОРІЯ ТА ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА)		Рік навчання: другий
	Семестр: четвертий		
ІНДЗ: немає	СЕРЕДНЯ ОСВІТА. ІСТОРІЯ ТА ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА ПЕРШИЙ (БАКАЛАВРСЬКИЙ)		Лекції: 4 год.
			Практичні (семінарські): 6 год.
			Самостійна робота: 130 год.
			Консультації: 10 год.
			Форма контролю: залік

--	--	--

II. Інформація про викладача

ППП: Карліна Оксана Миколаївна
 Науковий ступінь кандидат історичних наук
 Вчене звання доцент
 Посада доцент кафедри всесвітньої історії
 Контактна інформація +380672744121, karlina.oxana@vnu.edu.ua

Дні занять: за електронним розкладом <https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація

Предметом вивчення є доба вікінгів (кінець VIII – XI ст.) – одна з найважливіших в історії середньовічної Європи і мусульманського Сходу. Важливо вивчити причини і наслідки походів вікінгів, військову справу і заснування колоній, світогляд і релігійні вірування; початки державності у Східній Європі та роль скандинавів у ній. Незвична хоробрість скандинавів, їхня схильність до далеких походів, військова тактика та озброєння, численні скарби, знайдені в Східній Європі, привели до того, що реальна історія вікінгів губиться за численними легендами. Скандинавська міфологія є однією з найцікавіших релігійних систем давнини, яка розкриває уявлення про світобудову, природу, людину та її взаємодію з божественними силами. Поєднання міфології та історії вікінгів із сучасним поглядом на них створює самобутнє зображення минулого, яке стає особливо привабливим для молоді. Великі громади вікінгів селилися на території сучасної України, зберігаючи свою ідентичність і підтримуючи контакти з країною походження.

Мета: розкрити історичні процеси, що відбувалися в Європі протягом кінця VIII – XI ст. і пов'язані з морськими походами вікінгів, та духовний світ вікінгів/норманів.

Завдання:

- показати місце доби вікінгів в історії всієї Європи;
- проаналізувати писемні та археологічні джерела з історії вікінгів;
- з'ясувати причини морських походів вікінгів та можливості їх успішного здійснення;
- висвітлити основні напрями морських походів вікінгів та їхні наслідки;
- розкрити взаємозв'язки вікінгів і Русі;
- проаналізувати процес державотворення у скандинавських народів до кінця XI ст.
- охарактеризувати колонії вікінгів та участь вікінгів у далекій торгівлі;
- розглянути скандинавську міфологію, уявлення норманів про всесвіт;
- висвітлити побутову культуру вікінгів;
- визначити особливості мистецтва і писемності скандинавів до кінця XI ст.

Структура навчальної дисципліни

(для очної денної і заочної форм навчання)

Таблиця 3.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин
	у тому числі

		Лекції	Практичні (Семинари)	Консультації	Сам. робота	Форми контролю / бали
1	2	3	4	5	6	
Змістовий модуль 1. Походи вікінгів						
Тема 1. Скандинавія в I тис. н. е.		2/2			7/8	Т/5
Тема 2. Кораблі та навігація вікінгів			2	1/1	7/8	Т/5
Тема 3. Військове мистецтво вікінгів			2		7/8	ДС/5
Тема 4. Морські походи вікінгів на Захід			2/2	1/1	7/8	ППО/5
Тема 5. Вікінги і Візантія		2		1/1	7/8	Т/5
Тема 6. Вікінги і Русь			2\2		7/8	ДБ/5
Тема 7. Колонії вікінгів. Міста і торгівля			2	1/1	7/8	Д, ДС/5
Тема 8. Утворення скандинавських королівств		2		1/1	6/9	ДС, Т/5
Контрольна робота						10
Разом за змістовим модулем 1	76/76	6/2	10/4	5/5	55/65	50
Змістовий модуль 2. Духовний світ вікінгів						
Тема 9. Писемні джерела. Скандинавські саги		2/2		1/1	1/2	Т/5
Тема 10. Археологічні джерела з історії доби вікінгів			2		1/2	Т/5
Тема 11. Скандинавська міфологія.			2	1/1	1/2	ДС/5
Тема 12. Скандинавські обряди, свята і традиції			2	1/1	1/2	Д, ППО/5
Тема 13. Писемність скандинавів. Руни. Мистецтво епохи вікінгів			2/2	1/1	1/1	Д, РМГ/5
Тема 14. Побутова культура вікінгів			2		1/2	Т/5
Тема 15. Причини і наслідки: огляд епохи вікінгів		2		1/1	0/1	РМГ, ППО /5
Контрольна робота						10
Разом за змістовим модулем 2	74/74	4/2	10/2	5/5	55/65	50
Усього годин для очної денної форми навчання	150	10	20	10	110	
Усього годин для заочної форми навчання	150	4	6	10	130	

Форми контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, РМГ – робота в малих групах, Д – доповідь, КР – контрольна робота, ППО – письмове поточне опитування, Т – тести.

*Для студентів заочної форми навчання: а) курсивом виділено теми лекцій і практичних (семинарських) занять; б) через риску вказано кількість годин для вивчення кожної теми.

У процесі вивчення освітнього компонента використовуються такі **методи**:

- **пояснювально-ілюстративний та репродуктивний** (розповідь, пояснення, консультація, робота зі словником, таблицями, схемами, складання плану, виконання практичних завдань);
- **проблемно-пошуковий** (проблемного викладу, розв'язання проблемних ситуацій, бесіда, дослідження, спостереження, узагальнення, синтез, аналіз, порівняння, зіставлення, структурування, робота з науковою літературою);
- **комунікативно-творчий з елементами інтерактивного навчання** (вирішення творчих завдань; спільне розв'язання проблем, робота в групах, дебати, дискусія, ситуаційний

аналіз).

Завдання для самостійного опрацювання

1. Підготувати тези до теми «Скандинавські саги як історичне джерело».
2. Скласти хронологічну таблицю на тему «Походи вікінгів».
3. Скласти карту-схему «Походи вікінгів на Захід».
4. Скласти карту-схему «Походи вікінгів на Схід».
5. Написати есе на тему «Менталітет вікінгів».
6. Підготувати віртуальну екскурсію на тему «Із варяг у греки».

*Оцінка за виконану самостійну роботу враховується в оцінці семінарського заняття

Методичні рекомендації до виконання завдань й оформлення матеріалів:

Для виконання завдань з циклу «Самостійна робота» необхідно:

- повторити теоретичний матеріал, котрий опрацьовували здобувачі разом з викладачем на практичних заняттях з курсу;
- при виконанні завдань обов'язково дотримуватись засад доброчесності: подавати лише перевірений матеріал, правильні бібліографічні відомості, зазначати ресурси, котрі Ви використовуєте;
- практичні завдання слід оформляти у друкованій формі;
- не потрібно переписувати завдання, слід відразу давати на нього відповідь;
- при написанні письмових робіт необхідно висловлювати власну позицію щодо теми, обґрунтовувати її, підкріплювати положення історичними фактами;
- презентація повинна містити 12 – 15 слайдів з інформацією щодо визначеної теми, ілюстрованою відповідними світлинами, графіками, схемами тощо;
- бібліографічні покликання подавати в кінці всього тексту відповідно до Державного стандарту 2015 р.

IV. Політика оцінювання

Увесь освітній процес відбувається на засадах чесності, справедливості, відповідальності за результати своєї роботи, довіри до усіх учасників освітнього процесу, об'єктивності оцінювання, толерантності, соціальної та гендерної рівності (деталі за: [Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки від 30.08.2023 р.](#))

Здобувач освіти повинен систематично відвідувати практичні заняття з ВОК, не запізнюватися, щоб не переривати роботу викладача та своїх колег.

Усі усні завдання належить складати у визначений викладачем час. Письмові завдання слід подати на перевірку у визначений викладачем час, оформивши відповідно до вимог, що ставляться до такого виду робіт.

Обов'язково потрібно дотримуватися засад академічної доброчесності: під час виконання завдань не можна привласнювати собі результати інтелектуальної діяльності інших осіб, при оформленні результатів своєї праці потрібно подавати покликання на публікації, якими послуговувалися у ході підготовки матеріалів, зазначити ресурси, якими користувалися; не можна підтасовувати факти, ілюстративний матеріал, бібліографічні відомості, не допускається користування шпаргалками під час виконання тестових завдань, письмового поточного контролю. Жодні форми порушення академічної доброчесності (недбайливе цитування, присвоєння чужих ідей чи робіт, плагіат, псевдоавторство, неповажне ставлення до учасників освітнього процесу тощо) недопустимі. У разі таких дій – адекватна реакція відповідно до [Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки від 25.05.2023 р.](#)

Оцінювання відповідей здобувачів освіти на семінарських заняттях у формі підготовки доповідей за темою заняття, доповнень до відповідей, участі в дискусії та дебатах, письмового поточного опитування; у формі написання тестів, письмової самостійної роботи та контрольних робіт за змістовими модулями.

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття в усній формі та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми за першим і другим модулями. Дедлайн відпрацювання – до дати написання контрольної роботи з кожного модуля. Якщо здобувач освіти не має заборгованості з тем, винесених на оцінювання на залік, та отримав протягом семестру не менше 60 балів, то одержує за залік відповідний підсумковий бал – зараховано. У випадку, коли він отримав менше як 60 балів, то складає залік згідно з розкладом, затвердженим навчальним відділом Волинського національного університету імені Лесі Українки. Якщо здобувач освіти не склав залік з першого разу, то має можливість перескладати його ще двічі згідно з [Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань](#) здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Участь у науковій роботі з тематикою ВОК «Історія та культура Візантії» дозволяє здобувачам вищої освіти отримати додаткові бали до поточного оцінювання: доповідь на науковій конференції (без публікації тез) – 3 бали; участь у роботі конференції (з публікацією тез) – 5 балів; участь в студентській олімпіаді – від 3 до 10 балів (1 місце – 10, 2 – 7, 3 – 5 балів, участь – 3 бали); участь у студентських конкурсах наукових робіт – від 5 до 15 балів (1 місце – 15, 2 – 10, 3 – 7 балів, участь – 5 балів); публікація статті у виданнях, що не входять до переліку фахових в Україні – 10 балів; публікації у виданнях, що входять до переліку фахових видань України – 15 балів; презентація дослідження на засіданні Наукового товариства аспірантів і студентів факультету – 5 балів; презентація дослідження на засіданні проблемної групи – 5 балів.

Під час вивчення ВОК визнаються результати навчання, отримані в неформальній освіті (професійні курси/тренінги, онлайн-освіта, стажування тощо), які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають ВОК як в цілому, так і його окремим модулям, темі (темам), що передбачені цим силабусом. Деталі щодо процедури зарахування результатів наведені в [Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки від 29.08.2024 р.](#)

Модульне оцінювання здійснюється в межах блоків змістових модулів, що включають відповіді на семінарських заняттях і контрольну роботу модуля. Оцінка за блок змістових модулів виставляється за такими результатами: результати поточного оцінювання виступу на семінарському занятті; письмове опитування за блоками змістового, виконання самостійної роботи; результати рубіжного контролю відбиваються в електронному журналі обліку навчальних занять.

Формою проведення контрольної роботи є письмова робота, що складається з відповідей на поставлені питання різного типу, проблемних завдань, відкритих і закритих тестів, які охоплюють всі теми, зазначені в кожному модулі.

Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 80 балів) та двох контрольних робіт (максимум 20 балів).

V. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль успішності здобувачів освіти (залік) складається письмово у формі розгорнутої відповіді на чотири питання (по два питання з кожного блоку питань, винесених для здійснення письмового контролю успішності навчання)

Питання для здійснення підсумкового контролю успішності навчання

Перший модуль

1. Скандинавія в I тис. н. е.: природні умови, господарство, соціальні відносини.
2. Тінги і конунги.
3. Кораблі та навігація вікінгів.
4. Зброя вікінгів: наступальна та оборонна.
5. Військове мистецтво вікінгів. Берсерки. Морські ополчення.
6. Морські походи вікінгів на Британські острови та острови Атлантичного океану.

7. Набіги вікінгів на континент. Нормандія.
8. Подорожі в Ісландію, Гренландію та Америку.
9. Шведські вікінги і Русь.
10. Вікінги і Візантія. Контакти з Арабським халіфатом.
11. Поселення вікінгів на Британських островах. Денло.
12. Колонії в Північній Атлантиці.
13. Міста і торгівля. Бірка. Хадебю. Каупанг.
14. Поширення християнства.
15. Виникнення Норвезького королівства. Гаральд I Прекрасноволосий.
16. Норвегія за конунгів Хакона I Доброго і Олафа II Святого.
17. Консолідація Данського королівства.
18. Швеція. Останній вікінг Гаральд III.

Другий модуль

19. Писемні джерела з історії доби вікінгів: хроніки, аннали, житія святих.
20. Ісландські саги.
21. Старша і Молодша Едди.
22. Археологічні джерела з історії доби вікінгів.
23. Пантеон скандинавських богів.
24. Жрецтво. Жертвоприношення.
25. Скандинавська міфологія.
26. Давньоскандинавська космологія.
27. Святилища, храми та ідоли.
28. Обряди, свята і традиції.
29. Писемність скандинавів. Руни.
30. Мистецтво епохи вікінгів.
31. Побутова культура вікінгів: житло, харчування, одяг і взуття.
32. Родинне коло доби вікінгів.
33. Підсумки епохи вікінгів.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 – 81	
67 – 74	
60 – 66	
0 – 59	Не зараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література та інтернет ресурси

Ісландські саги. *Європейське Середньовіччя: літературний флорилетіум*; упор. Б. Щавурський. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2020. С. 217–369.

Молодша Едда; пер. зі староісланд. В. Кривоноса. Київ: вид-во Жупанського, 2024. 528 с.

Сага про Егіля сина Лисого Гріма; пер. зі староісланд. В. Кривоноса. Київ: вид-во Жупанського, 2025. 360 с.

Старша Едда; пер. зі староісланд. В. Кривоноса. Київ: вид-во Жупанського, 2022. 496 с.

Андрощук Ф. Гаральд Суворий – останній вікінг. Київ: Laurus, 2020. 204 с.

Андрощук Ф. Від вікінгів до Русі. Київ: [б.в.], 2022. 212 с.

Жириков К. «Епоха вікінгів»: сутність та основні підходи до вивчення. *Емінак*. 2021. № 2. С. 266–276.

Кіорсак В. Русько-скандинавські історичні зв'язки як чинник розвитку колективних уявлень про Схід у середньовічних ісландських джерелах. *Сіверянський літопис*. 2023. № 2 С. 5–18.

Кіорсак В. Пограничні образи Русі у сагах про древні часи: інтертекстуальні мотиви як ознака історичної пам'яті. *Текст і образ: Актуальні проблеми історії мистецтв*. 2021. Т. 1. № 11. С. 29–44.

Кіорсак В. «Сага про пішого Грольва» та Русь в епоху вікінгів: історична пам'ять та історіографія. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. 2022. № 54. С. 50–64.

Кухта В. Постаць скандинавського вождя як приклад взаємного відображення міфічних уявлень і реальності у добу раннього середньовіччя. *Етнічна історія Європи*. 2023. Вип. 71. С. 16 – 23.

Прайс Н. Діти ясена та в'яза. Історія вікінгів; пер. з англ. Львів: Локальна історія, 2025. 528 с.

Різун Н. Тінг і віче в описах скандинавських саг і руських літописів. *Сіверянський літопис*. 2020. № 5. С. 36–46.

Шиппі Т. Сміючись і помру: про життя і смерть видатних вікінгів; пер. з англ. Харків: Фабула, 2023. 400 с.

Інтернет-ресурси

Vikings – відео на каналі The History Channel <http://www.history.com/topics/vikings>
Музей вікінгів Лофотр на Лофотенських островах (Lofotr Viking Museum), що є реконструкцією поселення <http://www.lofotr.no/index.asp>
Музей кораблів вікінгів (Осло) (Vikingskipshuset) <http://www.vikingskipsmuseet.dk>